

з перевірки вироків, постанов і ухвал суду». Ці положення, на наш погляд, будуть доцільними і в інших видах судочинства.

У статті не ставилося завдання аналізувати інші норми проекту КПК, разом з тим, вони потребують такого ж підходу до їх систематизації [6, с. 433–436; 465–466].

Список літератури: 1. Проект Кримінально-процесуального кодексу України. Прийнятий постановою Верховної Ради України від 15.12.2005 року № 3228-IV. – С. 297. 2. Теория государства и права. – М.: Юридическая литература, 1968. – С. 639. 3. Куйбіда Р. Перегляд судових рішень в Україні: вдосконалення процедури (нотатки з науково-практичного семінару // Право України. – 2003. – № 8. – С. 143–144. 4. Теорія держави і права: Навчальний посібник /Авт.-упоряд/ В. В. Галунько, Г. О. Пономаренко, В. К. Шкарупа. За заг. ред. В.К.Шкарупи/ – Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2007. – С.280. 5. Кримінально процесуальний кодекс України // ВВР України. – 1961. – № 2. – С. 15. – С. 209. 6. Кримінальний процес України. Особлива частина: Збірник лекцій /Авт.-упоряд. М. Л. Шикшина. За заг. ред. Г. О. Пономаренко. – Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2008. – 596 с.

Надійшла до редакції 23.04.08

В. В. Яременко

ПОНЯТТЯ І СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В останні роки опубліковано низку робіт, що розкривають фундаментальні положення соціальної інформації і управління суспільством, теоретичні зв'язки інформації і права. У процесі цих досліджень вирішено деякі істотні проблеми інформації та її ролі у формуванні правового поля держави. Серед зарубіжних і вітчизняних учених, котрі займалися цією проблемою, можна назвати А. І. Алексєєва, О. М. Бандурку, Д. І. Беднякова, І. П. Воробйова, І. І. Великошшина, Д. В. Гребельського, Е. О. Дідоренка, О. Ф. Долженкова, Г. А. Дущейка, Л. Н. Калинковича, І. П. Козаченка, В. К. Колпакова, А. Г. Лекаря, В. А. Лукашова, С. С. Овчинського, В. А. Регульського, Г. К. Синилова, В. Г. Самойлова, О. П. Снігерьова, В. Н. Тищенко, В. П. Хомколова, О. Н. Ярмиша та інших. Разом з тим деякі аспекти названої проблеми дотепер залишаються не розробленими або дискусійними, не всі спірні проблеми вирішені, особливо з урахуванням сучасної ситуації в сфері боротьби зі злочинністю.

Розгляд питань, пов'язаних з поняттям та структурою правової інформації, доцільно розпочати з контент-аналізу наукової природи самої інформації. Термін «інформація» (від латинського «informatio» – роз'яснення, виклад, ознайомлення, уявлення) [1, с. 134] виник у соціальному середовищі і спочатку застосовувався для позначення відомостей, які передаються одними людьми іншим за допомогою голосу, письма чи іншим способом.

Розвиток і удосконалення інформаційних процесів викликали жвавий інтерес науки до категорії «інформація» і необхідність вивчення її змісту. У зв'язку з цим один із основоположників сучасної кібернетики М. Вінер писав, що інформація – це позначення змісту, отриманого з зовнішнього світу в процесі нашого присто-

сування до нього і пристосування до нього наших почуттів. Процес одержання і використання інформації є процесом нашого пристосування до випадків зовнішнього середовища і нашої життєдіяльності в цьому середовищі [2, с. 31].

З розвитком теорії кібернетики, управління, багатьох інших галузей науки, поняття інформації стало набувати усе більш глибокого, узагальненого характеру, поширюватися на різні галузі знання, опановуючи усе ширше коло явищ навколишнього світу.

Останнім часом у побут широко ввійшли словосполучення «інформаційне поле», «інформаційний вибух», «інформаційна ера», «інформаційна криза» і т. ін. [3, с. 118–130.] Характерна і зміна змісту самого поняття «інформація». Якщо у 80-х рр. минулого сторіччя воно визначалося як «повідомлення про будь-що» [4, с. 695], то останнім часом його значення набуло більш широкого характеру і усвідомлюється як національний стратегічний ресурс [3, с. 152], аналогічний «єдиній енергетичній системі» [5, с. 129].

Однак і зараз у поглядах вчених на природу інформації немає єдності, що певною мірою викликано розбіжностями у підході до дослідження поняття інформації з позиції їх професійної діяльності, аналізу сутності цього поняття стосовно до природознавства, фізики, теорії зв'язку, соціальних явищ та процесів. Так, одна група вчених пов'язує інформацію з упорядкованим відображенням, вважаючи, що на цьому шляху стане можливим виробити конкретне, природнонаукове визначення інформації [6, с. 80]. Другі ототожнюють її з неоднорідністю розподілу енергії і матерії в просторі і часі [7, с. 24]. Треті висловлюють думку, що категорія «інформація» застосовується лише при розгляді процесів управління [8, с. 149–197]. Четверті розглядають її з аксіологічних (ціннісних), математичних, алгоритмічних та інших позицій як кількісну міру усунення невизначеності (ентропії), міру організації системи [9, с. 27].

Найбільш загальною ознакою усіх видів інформації є те, що вона є однією з сторін упорядкованого відображення, зміст якої залежить від її функції, історично сформованих уявлень про інформацію в тій чи іншій сфері людської діяльності і науки. При цьому категорія відображення виступає як найважливіший методологічний орієнтир, що допомагає знайти вірні шляхи у різноманітності поняття інформації [10, с. 155].

Процеси відображення, як результат властивості всієї матерії до взаємодії, існують на всіх ступенях розвитку матеріального світу. У неживій природі результатом взаємодії є сліди (зміни, відбитки), що розуміються як поглиблення, знак, мітка від натиснення, дотику, пошкрябання, уціліла частина, що збереглася, залишок будь-чого, зміна фізичного, хімічного, або біологічного стану і складу речовини (предмета). Однак, як справедливо зауважує Д. І. Бедняков, якщо у неживій природі відображення обмежуєть-

ся утворенням слідів (зміна відбитків), то ідеальне відображення (на рівні свідомості) характеризується активністю, цілеспрямованістю дії пізнавального суб'єкта, врахуванням результатів відображення в подальшій діяльності [11, с. 24].

Отже, поняття «інформація» має певний управлінський відтінок, управлінський зміст. В. Г. Афанасьєв у зв'язку з цим визначає, що інформацію складає та частина знання, що використовується для орієнтування, активної дії, управління, – тобто з метою збереження якісної специфіки удосконалення і розвитку системи [12, с. 51–52].

Таким чином, загальність властивостей відображення дозволяє розглядати їх як основу для дослідження характеристик, пізнавальних процесів, здійснюваних суб'єктами управління.

При впливі матеріальних об'єктів (подразників) на органи чуттів у свідомості людини складається образ цих об'єктів (ідеальна модель), який класифікується як пізнавальний за допомогою таких вироблених тисячолітньою практикою людства логічних категорій, як знак і поняття, певна сукупність яких дає підстави для судження, умовиводу, гіпотези й ін. Інформація при цьому надається у вигляді нерозривної єдності образу, знака, поняття [11, с. 25].

Процес пізнання об'єктивної дійсності представлено у вигляді єдності двох сторін: чуттєвої та сенсорної (відчуття, сприйняття, уявлення), раціональної та логічної (поняття, судження). До того ж, членування пізнавального процесу на сприймання та уявлення не означає самостійного існування кожної з названих форм. Усі вони внутрішньо взаємопроникають, утворюючи при цьому складний синтетичний образ [13, с. 24].

Таким чином, процес пізнання є відображенням об'єктивної дійсності у свідомості суб'єкта, який пізнає за допомогою органів почуттів та відчуттів, а інформація є результатом відображення, причому відображення тільки на рівні свідомості, пов'язаного з формуванням відомостей про відбиваний об'єктивний світ.

Для розуміння сутності інформації особливо важливим є розкриття трьох основних її аспектів: синтаксичного, семантичного і прагматичного [1, с. 166].

Синтаксичний бік інформації характеризує внутрішню структуру, ступінь організованості об'єкта (системи). Кількість інформації математично тотожна ентропії того чи іншого об'єкта, взятого зі зворотним знаком. Ентропія характеризує межі хаотичності, невпорядкованості системи. Отже, інформація може бути представлена як негативна ентропія системи. Іншими словами, будь-яка система містить у собі стільки інформації, скільки її необхідно було б внести до системи, щоб остання могла перейти від первісного безладного стану в стан певної організованості [14, с. 38–40].

Інформація і ентропія – динамічні характеристики взаємодії (спілкування) зі споживачем – діалектично пов'язані в просторі і часі. Збільшення інформації супроводжується зменшенням ентропії і навпаки [9, с. 29–30]. Відповідно до положень кібернетики інформація – це міра організованості, а ентропія – міра дезорганізації системи [15, с. 15–18].

З погляду теорії семантики інформація повинна мати певний зміст. Змістове значення слова «інформація» охоплює собою у загальному вигляді відомості, які сприймаються людиною про навколишній світ та процеси, що протікають у ньому, а також повідомлення, що інформують про стан речей, про стан будь-чого. Іншими словами, семантична інформація – продукт інтелектуальної діяльності [5, с. 15].

Прагматичний аспект інформації характеризує її здатність впливати на процеси управління, тобто вказує на її цінність. Прагматичний стан інформації передбачає низку притаманних їй властивостей (показників). Як відзначає Г. Г. Воробйов, інформація може бути корисною і нікчемною [5, с. 16]. У зв'язку з тим, що визначеної межі між цими поняттями нема, то слід мати на увазі ступінь корисності стосовно до хиб конкретної інформаційної системи (працівника, установи), ступеня відповідності поставленій меті.

Властивість повноти показує співвідношення наявної інформації до всієї корисної інформації.

Вірогідність інформації визначає міру відповідності істині, властивість, що зменшується зі зменшенням повноти.

Новизна – властивість інформації, що визначає відносну кількість придатної для використання інформації.

Цінність інформації відображає її важливість, що оцінюється на основі співвідношення таких параметрів, як корисність, повнота, вірогідність і новизна [5, с. 16–18].

В останні роки особливе значення набуває вивчення питань функціонування інформації в соціальних системах. Під соціальною інформацією розуміються знання, повідомлення, відомості про соціальну систему, а також про системи природи у тій мірі, у якій вони використовуються суспільством та залучені в орбіту громадського життя.

Механізми соціального управління виконують своє призначення тому, що найважливішу приналежність складають інформаційні процеси. Таким чином, інформація виступає тим фактором, що забезпечує існування системи і управління в ній. Тому будь-які її дослідження проходять через пізнання управлінських систем, у яких вона циркулює.

Соціальна інформація вміщує в собі такі властивості як: правдивість, вірогідність, повнота, глибина, точність, переконливість, доказовість, новизна, ефективність, оптимальність, оператив-

ність, надійність, виразність [1, с. 222]. Вона включає у свою структуру окремі види, у тому числі і правову інформацію, що відображає окрему, специфічну сферу суспільних відносин, а саме тих, які пов'язані з правом, законом, нормою.

До ознак (властивостей) інформації, які мають значення для права, юридична наука відносить: самостійність інформації по відношенню до свого носія; можливість багаторазового використання однієї і тієї ж інформації; невичерпність при споживанні; збереження на певному відрізку часу; здатність до накопичення; кількісна визначеність; системність інформації [16, с. 19].

Отже, інформація може бути соціальною, правовою, науковою, технічною, політичною та іншою. Іншими словами, вона не тільки органічно відповідає тому чи іншому виду людської діяльності, але й виконує стосовно неї активну службову роль: одержати повідомлення із зовнішнього світу, усунути невизначеність, знайти зв'язок між фактами, подіями, а також створити прямий і зворотний зв'язок між керуючими елементами різних систем.

Список літератури: 1. Философский словарь. – М.: Знание, 1991. – 217 с. 2. Вилнер Н. Кибернетика и общество. – М.: Мысль, 1988. – 98 с. 3. Суханов А. П. Мир информации (история и перспективы). – М.: Мысль, 1986. – 290 с. 4. Энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1973. – Т. 1. 5. Воробьев Г. Г. Твоя информационная культура. – М.: Знание, 1998. 6. Тарасенко Ф. П. К определению понятия «информация» в кибернетике // Вопросы философии. – 1963. – № 3. 7. Акчурин И. А. Теория элементарных частиц и теория информации // Философские проблемы физики элементарных частиц. – М., 1988. 8. Павлов Т. Д. Информация, отражение, творчество // Теория отражения и современная наука. – М., 1996. 9. Свириденко С. С. Современные информационные технологии. – М.: Мысль, 1989. 10. Афанасьев В. Г., Урсул А. Д. О сущности, видах, свойствах и функциях социальной информации // Научное управление обществом. – М., 1987. 11. Бедняков Д. И. Непроцессуальная информация и расследование преступлений. – М.: Юрид. литература, 1991. 12. Афанасьев В. Г. Социальная информация и управление обществом. – М.: Мысль, 1985. 13. Коршунов А. М., Мантанов В. В. Теория отражения и эвристическая роль знаков. – М., 1984. 14. Осипов Ю. М. Опыт философии хозяйства. – М.: Изд-во МГУ, 1990. 15. Михайловская И. Б., Алиев М. М. Информация в процессе целенаправленного управления // Интенсификация информационного обеспечения управления в ОВД. – М.: Юрид. литература, 1992. 16. Венгеров А. Б. Право и информация в условиях автоматизации управления: теоретические вопросы. – М.: Изд-во МГУ, 1978.

Надійшла до редколегії 23.07.08

Є. А. Гетьман

ПРИНЦИПИ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Перед тим, як перейти до розгляду принципів кодифікаційної діяльності, необхідно звернутися до етимології поняття «принцип». Термін принцип походить від лат. слова *principium*, що в перекладі означає основа, початок. Відповідно до тлумачного словника іншомовних слів принцип – це основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки [1, с. 625]. У тлумачному словнику В. І. Даля принцип означає науковий або моральний початок, правило, основу, від якої не відступають [2, с. 717]. З точки зору філософії, прин-